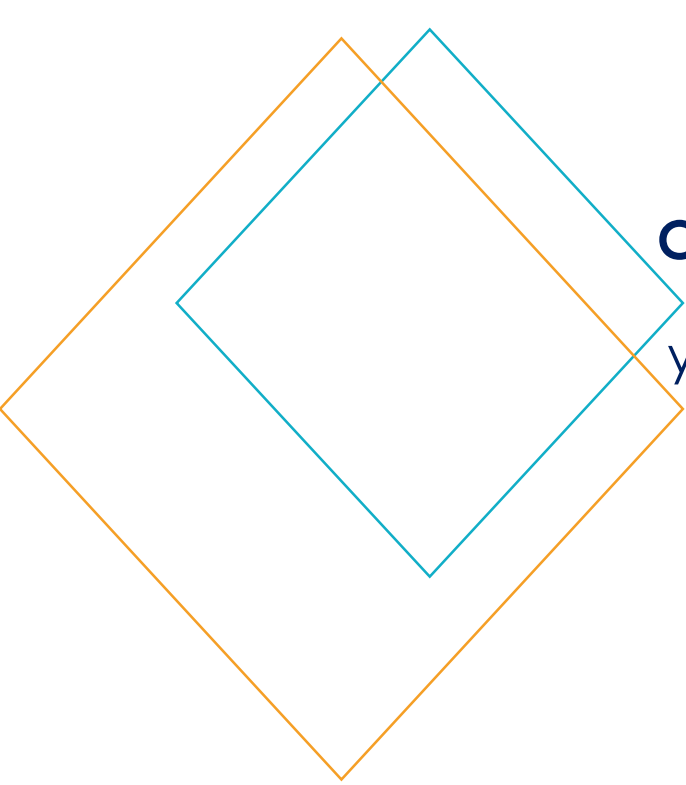

**СТРАТЕГІЯ
популяризації української мови до 2030
року “Сильна мова - успішна держава”
(у схемах)**

УДК 342.725.3 : 378.046.4

Стратегія популяризації української мови до 2030 року “Сильна мова - успішна держава” (у схемах) : навчальний наочний посібник / уклад. О.С. Нагорічна. Хмельницький регіональний центр підвищення кваліфікації, 2023

Схвалено Навчально-методичною радою Хмельницького регіонального центру підвищення кваліфікації
(протокол № 3 від 10.11.2023)

Цей посібник призначений для самостійного опрацювання публічними службовцями питання державної мовної політики, зокрема Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава».

Схематично викладено основний зміст Стратегії, подано взаємозв'язки з іншими документами, а також розроблено перелік контрольних питань для самоперевірки.

Упорядкований навчальний матеріал сприятиме вивченню і засвоєнню змісту Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава», підвищить якість навчання та роботи публічних службовців

ЗМІСТ

Вступ

1. Загальна частина
2. Проблеми мовної сфери
3. Мета, цілі та завдання Стратегії
4. Очікувані результати реалізації Стратегії
5. Забезпечення реалізації Стратегії

Питання для перевірки знань

Нормативно-правова база

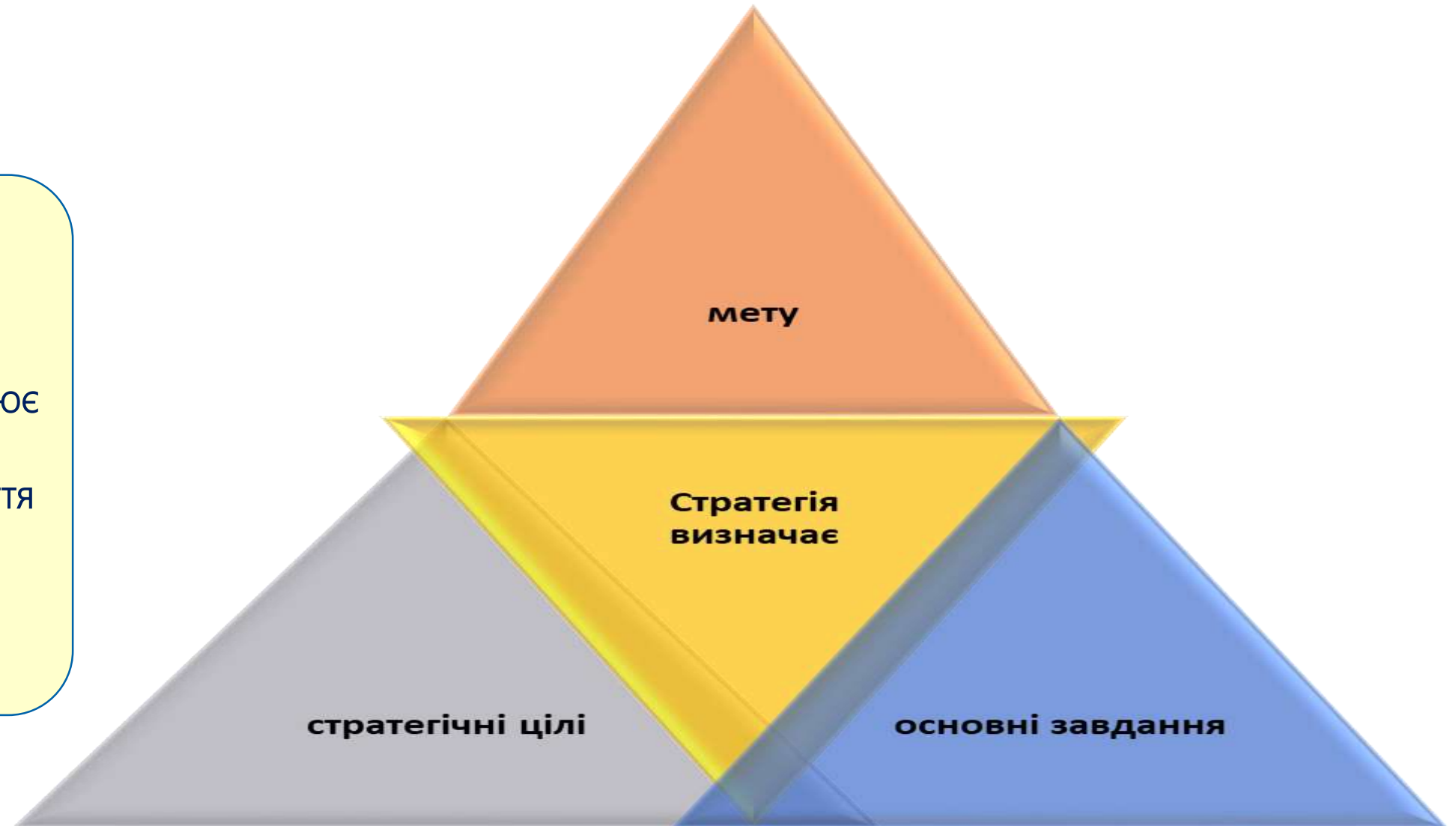

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Всебічний розвиток української мови як однієї з найважливіших складових національної ідентичності українського народу є гарантією національної безпеки і суверенітету України та забезпечує єднання нації

Стратегія охоплює
усі сфери
суспільного життя

Стратегія узгоджується з положеннями:

Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”

Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2016 р. № 294 (Офіційний вісник України, 2016 р., № 31, ст. 1244) та схваленої постановою Верховної Ради України від 14 квітня 2016 р. № 1099-VIII, щодо розвитку української мови

іншими стратегічними документами

**Виклики і загрози,
перед якими нині
постала і Україна,
зокрема у таких
сферах:**

Як свідчить новітня історія, розвиток і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України є важливим елементом забезпечення національної безпеки та національних інтересів України

Варто пам'ятати, що мова - не просто засіб комунікації, а важлива складова для формування особистості, її самоідентифікації, національної свідомості

2. Проблеми мовної сфери

Згідно з висновками експертів ЮНЕСКО до
головних факторів успішного функціонування
мов сьогодні належать:

абсолютна кількість мовців (так званий комунікативний потенціал мови)

відношення кількості носіїв мови до загальної кількості населення

мовна спадкоємність поколінь (демографічний потенціал мови)

ставлення спільноти до власної мови

зміни у сферах використання мови

державна та інституційна підтримка мови, мовна політика, зокрема офіційний статус та
використання мови в державі

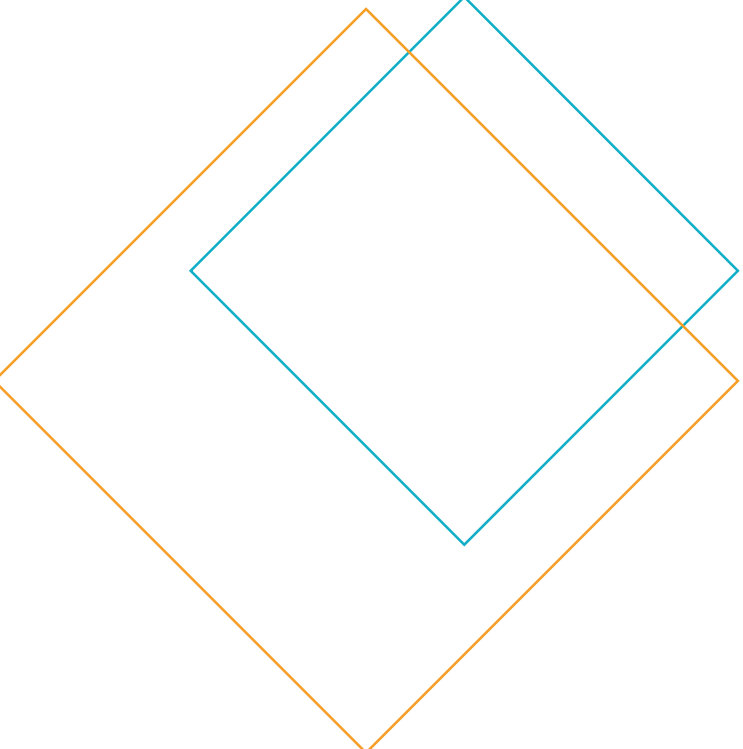
тип і якість документації (писемних джерел і ресурсів мови, її графічної фіксації)

відповідність мови новим сферам життєдіяльності соціуму та його інформаційному середовищу

наявність матеріалів для навчання мови та розвитку грамотності

Найголовнішими проблемами, які потребують вирішення, є:

1. відсутність у частини українського суспільства самоідентифікації з Україною;
2. відсутність цілісного українського мовно-культурного простору, що пов'язано, зокрема, з неналежним інституційним, фінансовим та кадровим забезпеченням реалізації державної мовної політики;
3. домінування іноземного (передусім російськомовного) культурного продукту в Україні;
4. збереження у свідомості значної частки населення України негативних стереотипів щодо статусу і місця української мови в суспільному, культурному житті;
5. штучна заполітизованість та емоційна перевантаженість питання функціонування української мови в Україні, внаслідок чого мова використовується як інструмент політичної боротьби та є предметом маніпуляцій;
6. ознаки дискримінації громадян на значній частині території України, де вони позбавлені або обмежені в отриманні послуг та контенту українською мовою;
7. відсутність галузевої термінології та належної словникової бази в багатьох сферах;
8. відсутність необхідної кількості якісних підручників, посібників, енциклопедій, словників, довідникової та іншої навчальної і наукової літератури українською мовою;
9. втрата мовної ідентичності населення під час переїзду у великі міста і асиміляція їх у російськомовному середовищі;
10. низький рівень володіння державною мовою серед представників національних меншин, що не дозволяє їм належно реалізовувати свої права та інтегруватися в українське суспільство;
11. недостатній рівень задоволення національно-культурних та мовних потреб українців, які проживають за кордоном.

3. Мета, цілі та завдання Стратегії

Мета Стратегії -

утвердження української мови на всій території України в усіх сферах суспільного життя забезпечує єднання українського суспільства та зміцнення його української ідентичності

Стратегічна ціль 1 - володіння населенням України та українцями, які проживають за межами України, українською мовою

Операційна ціль 1 - вільне володіння випускниками закладів освіти українською мовою

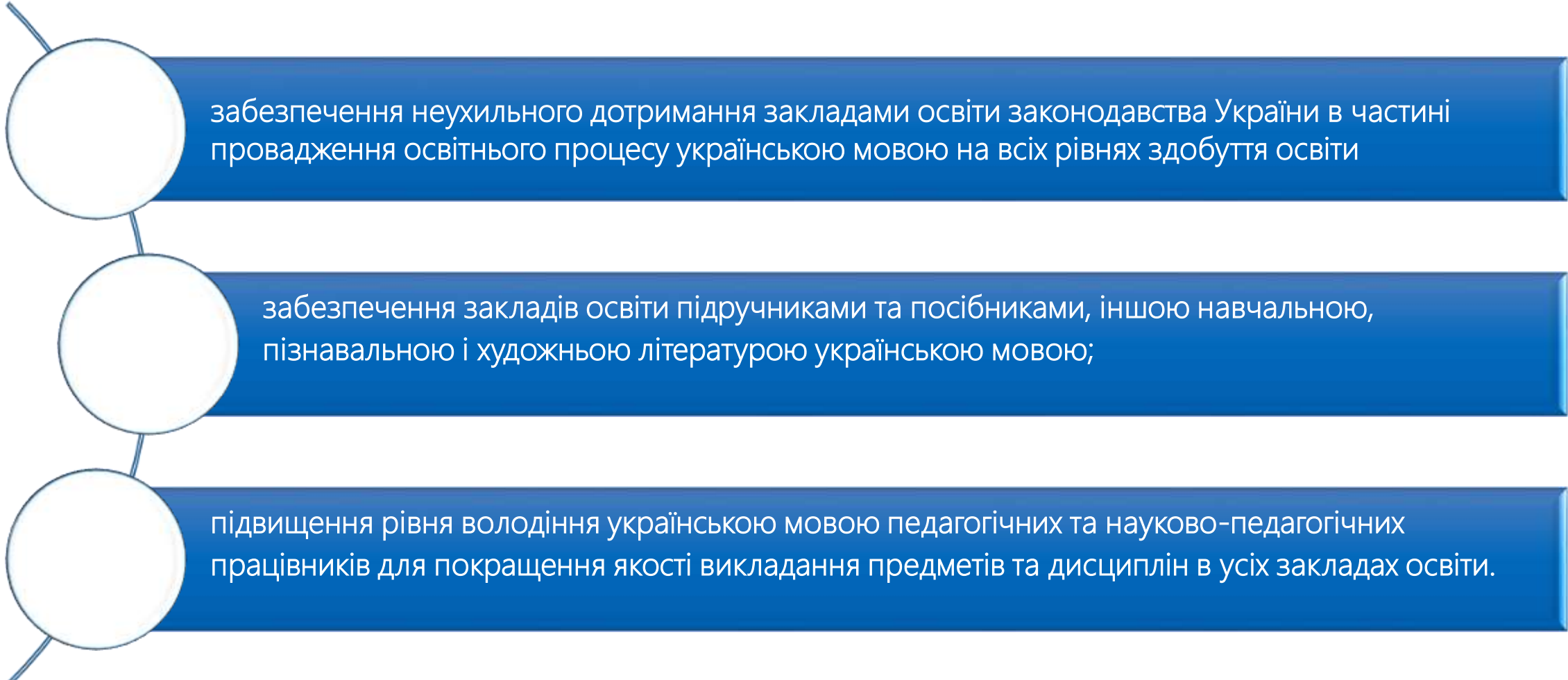
Операційна ціль 3 - забезпечення українцям, які проживають за межами України, можливостей для вивчення української мови

Операційна ціль 2 - створення державою можливості для вивчення української мови, у тому числі на тимчасово окупованій території України

Операційна ціль 4 - впровадження стандартів української мови та вимог до рівня володіння нею.

Операційна ціль 1 - вільне володіння випускниками закладів освіти українською мовою

Завдання:

забезпечення неухильного дотримання закладами освіти законодавства України в частині провадження освітнього процесу українською мовою на всіх рівнях здобуття освіти

забезпечення закладів освіти підручниками та посібниками, іншою навчальною, пізнавальною і художньою літературою українською мовою;

підвищення рівня володіння українською мовою педагогічних та науково-педагогічних працівників для покращення якості викладання предметів та дисциплін в усіх закладах освіти.

Операційна ціль 2 - створення державою можливості для вивчення української мови, у тому числі на тимчасово окупованій території України

Завдання:

забезпечення можливості вивчення української мови шляхом проведення курсів та через онлайн-платформи, мобільні додатки та інші форми дистанційного навчання

забезпечення через онлайн-ресурси доступу до електронних підручників, художньої літератури українською мовою, матеріалів про культурну спадщину українського народу та історію становлення держави

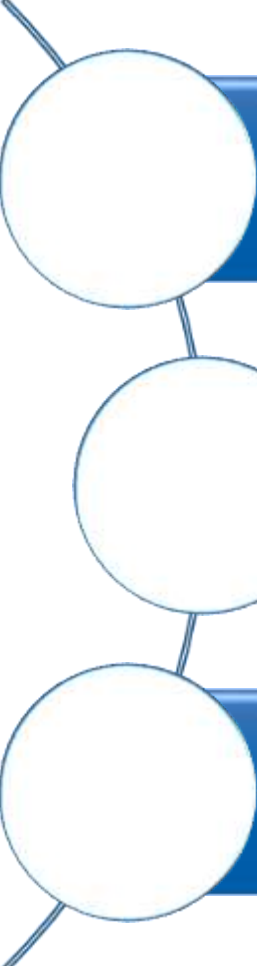
видання навчально-методичних матеріалів, словників з української мови в друкованому та електронному форматах, забезпечення через онлайн-ресурси доступу до них

запровадження іспиту з української мови для осіб, які подають клопотання для набуття громадянства України

внесення змін у законодавство з метою посилення інтеграційних процесів національних меншин в українське суспільство, у тому числі забезпечення належних умов для вивчення української мови та рівних можливостей для всіх громадян

Операційна ціль 3 - забезпечення українцям, які проживають за межами України, можливостей для вивчення української мови

Завдання:

захист мовних прав осіб, які мають українське етнічне походження або є походженням з України, у країнах їх проживання, зокрема права на навчання українською мовою та її вивчення в закладах освіти цих країн

підтримка громадських ініціатив, спрямованих на популяризацію та вивчення української мови за кордоном

задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами України

Операційна ціль 4 - впровадження стандартів української мови та вимог до рівня володіння нею.

Завдання:

забезпечення моніторингу розвитку української мови;

напрацювання і затвердження стандартів української термінології в різних сферах суспільного життя

оновлення та укладення словників з української мови, зокрема перекладних

забезпечення дотримання уніфікованих стандартів транслітерації з іноземних мов на українську і навпаки в усіх сферах суспільного життя

розроблення та впровадження вимог до рівнів володіння українською мовою для осіб, визначених статтею 9 Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної"

впровадження іспиту на рівень володіння державною мовою згідно з вимогами до рівнів володіння державною мовою, визначених статтею 11 Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної", та розроблення програм, вимог до тестів, тестів, підручників, посібників з вивчення української мови

Стратегічна ціль 2 - використання населенням України української мови в усіх сферах суспільного життя

Операційна ціль 1 - мотивування населення України використовувати українську мову

Операційна ціль 2 - надання всіх послуг, інформації про товари та їх інформаційне наповнення українською мовою

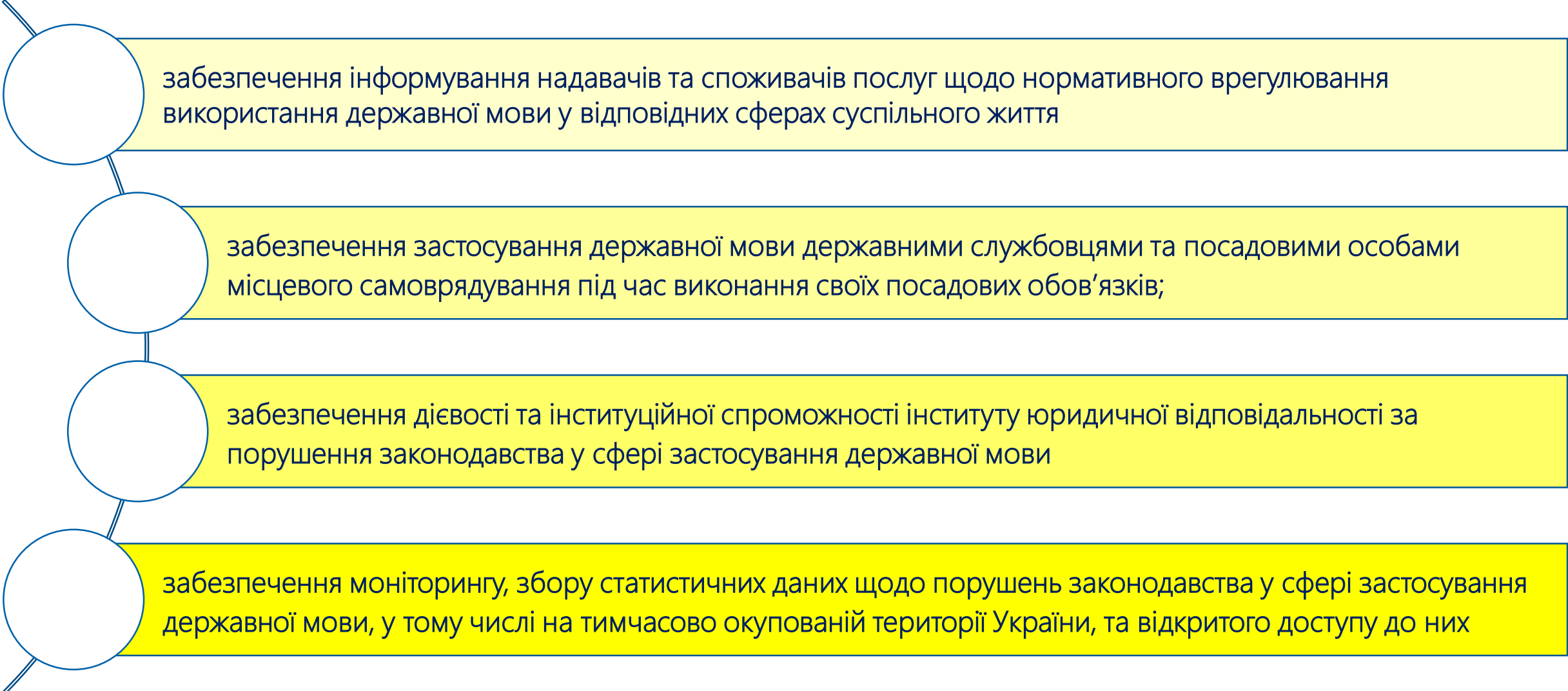
Операційна ціль 1 - мотивування населення України використовувати українську мову

Завдання:

- 1) проведення інформаційно-роз'яснювальних кампаній серед населення щодо важливості і актуальності вивчення та використання української мови в повсякденному житті, публічній та приватній сферах;
- 2) формування сприйняття української мови серед населення України як елемента національної безпеки;
- 3) нейтралізація загроз, які виникають внаслідок інформаційно- психологічної війни, зневажливого ставлення до української мови і культури, спотворення історії України тощо;
- 4) розширення сфери застосування української мови дітьми та молоддю як невід'ємного елемента національно-патріотичного виховання;
- 5) проведення комплексу всеукраїнських та регіональних заходів, спрямованих на підтримку і популяризацію української мови;
- 6) сприяння громадським ініціативам щодо поширення і популяризації української мови та їх підтримка;
- 7) промоція української мови в офіційних структурах Європейського Союзу в рамках інтеграції України до європейського простору.

Операційна ціль 2 - надання всіх послуг, інформації про товари та їх інформаційне наповнення українською мовою

Завдання:

забезпечення інформування надавачів та споживачів послуг щодо нормативного врегулювання використання державної мови у відповідних сферах суспільного життя

забезпечення застосування державної мови державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування під час виконання своїх посадових обов'язків;

забезпечення дієвості та інституційної спроможності інституту юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері застосування державної мови

забезпечення моніторингу, збору статистичних даних щодо порушень законодавства у сфері застосування державної мови, у тому числі на тимчасово окупованій території України, та відкритого доступу до них

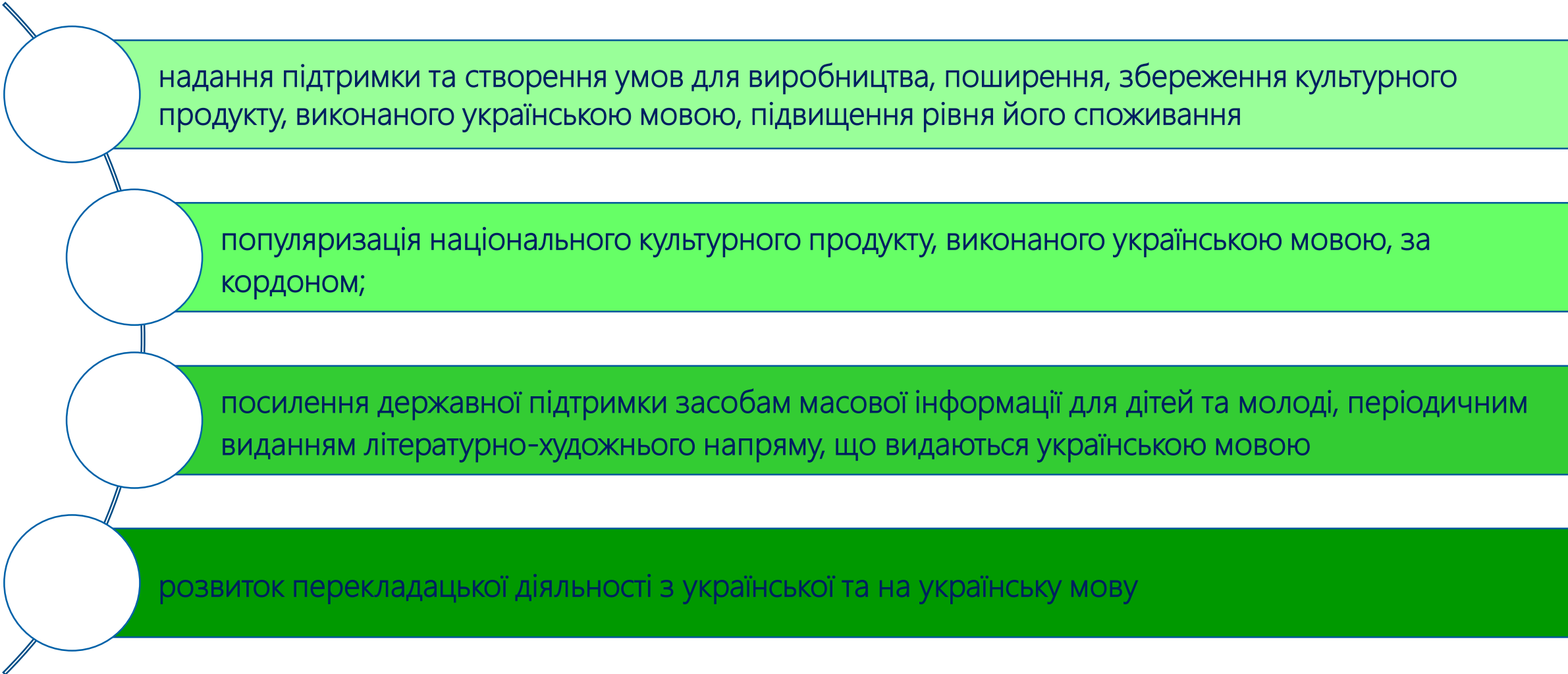
Стратегічна ціль 3 - формування цілісного україномовного інформаційно-культурного простору

Операційна ціль 1 - формування через україномовний продукт цілісного інформаційно-культурного простору

Операційна ціль 2 - домінування української мови в інформаційному середовищі

Операційна ціль 1 - формування через україномовний продукт цілісного інформаційно-культурного простору

Завдання:

надання підтримки та створення умов для виробництва, поширення, збереження культурного продукту, виконаного українською мовою, підвищення рівня його споживання

популяризація національного культурного продукту, виконаного українською мовою, за кордоном;

посилення державної підтримки засобам масової інформації для дітей та молоді, періодичним виданням літературно-художнього напрямку, що видаються українською мовою

розвиток перекладацької діяльності з української та на українську мову

Операційна ціль 2 - домінування української мови в інформаційному середовищі.

Завдання:

збільшення до 80 відсотків частки використання української мови в телерадіоєфірі

збільшення кількості пізнавально-освітніх програм для дітей на радіо та телебаченні українською мовою

забезпечення стабільної трансляції українських радіо- та телеканалів на тимчасово окупованій території України

забезпечення наявності українських інформаційних та інших телеканалів у готелях та інших аналогічних засобах розміщення в країнах, які громадяни України найчастіше відвідують з метою туризму

збільшення обсягу та поширення в Інтернеті інформаційно-довідкового контенту українською мовою

забезпечення подання інформації українською мовою на об'єктах інформаційно-орієнтаційної системи населених пунктів і територій (вуличні вказівники, адресні покажчики, дорожні знаки, інформаційні табло тощо)

4. Очікувані результати

Результатом реалізації Стратегії у 2030 році стане формування комфортного та функціонального україномовного середовища на всій території України для всього її населення, підвищення престижу і авторитетності української мови, створення умов для задоволення мовних потреб українців за кордоном.

Очікується досягнення таких результатів:

українська мова домінує в усіх сферах суспільного життя на всій території України, зокрема у засобах масової інформації

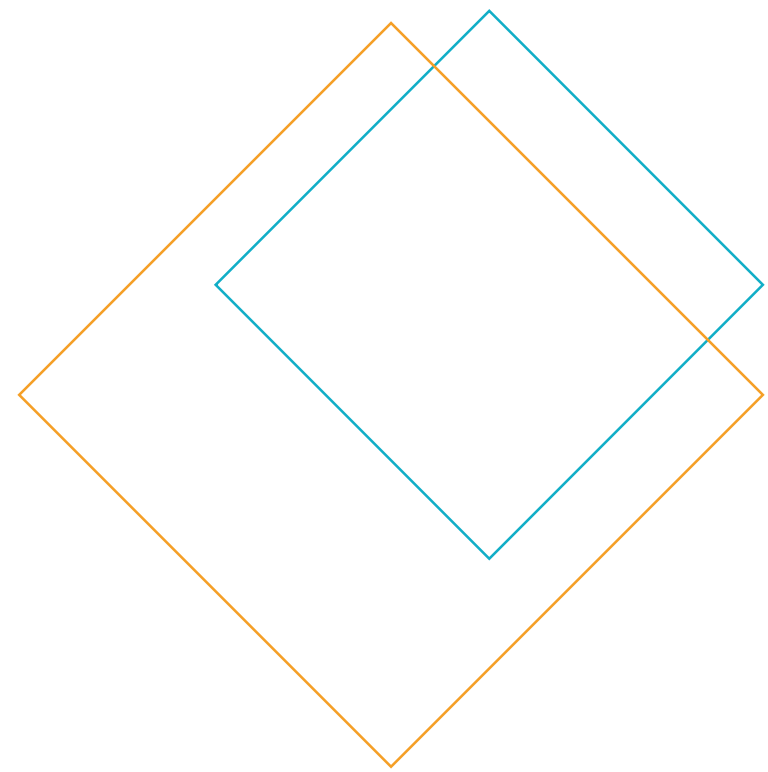
частка громадян України, у тому числі дітей, які виключно або переважно використовують українську мову в побуті, за результатами соціологічних опитувань становить не менше 75 відсотків;

не менше 80 відсотків громадян України називають рідною мовою українську за результатами перепису населення

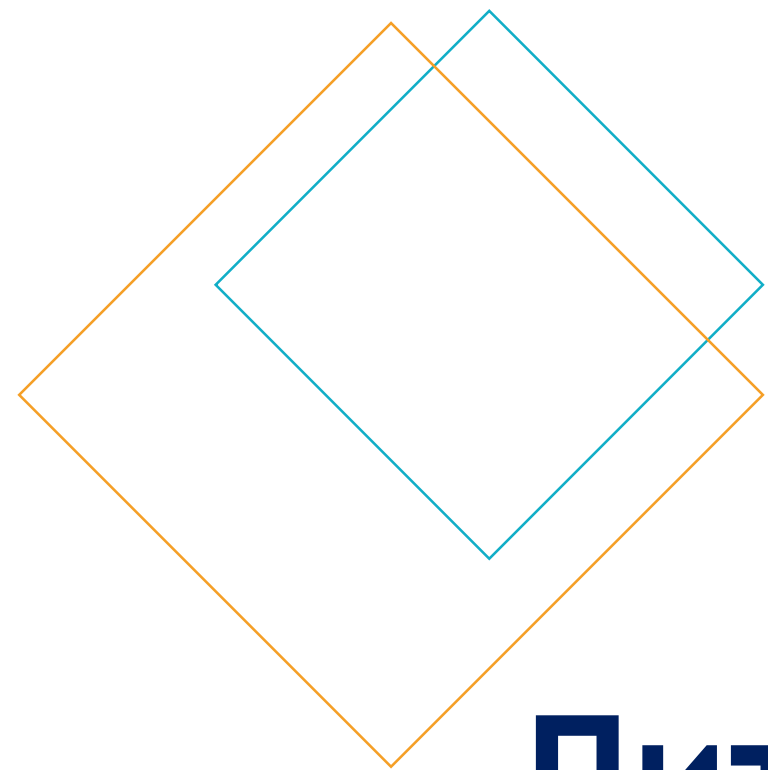
у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, державних та комунальних підприємств, установ та організацій забезпечено обов'язкове використання державної мови

створено умови для задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами України, зокрема права на навчання українською мовою та її вивчення, реалізації культурно-освітніх та інформаційних потреб

5. Забезпечення реалізації Стратегії

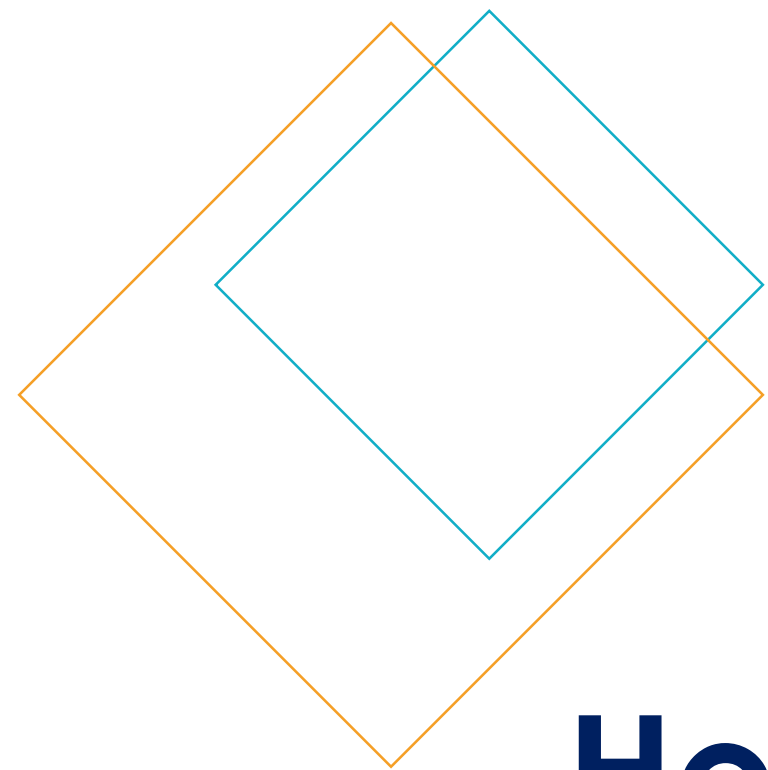

Реалізація Стратегії буде здійснюватися шляхом виконання заходів
Державної цільової національно-культурної програми забезпечення
всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в
усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року

Питання для перевірки знань

1. Що визначає Стратегія? Які сфери суспільного життя охоплює?
2. Обґрунтуйте, чому розвиток і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України є важливим елементом забезпечення національної безпеки та національних інтересів України.
3. Що згідно з висновками експертів ЮНЕСКО належить до головних факторів успішного функціонування мов сьогодні?
4. Назвіть найголовніші проблеми (у контексті теми), які потребують вирішення?
5. Назвіть мету Стратегії та стратегічні цілі.
6. Досягнення яких результатів очікується?
7. Як буде здійснюватися реалізація Стратегії?

Нормативно-правова база

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами і доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Питання українського правопису: постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 437. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2019-п>.
3. Про державну службу: Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
4. Про деякі питання документування управлінської діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 10.01.2018 р. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF>.
5. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
6. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 року № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>.
7. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 травня 2021 р. № 474-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2021-%D1%80#Text>.
8. Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року “Читання як життєва стратегія” та затвердження операційного плану її реалізації на 2023-2025 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2023 № 190-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#top>.
9. Український правопис, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>.

